

Mensen met karakter

De karaktersterktes van de grootheden
uit de oudheid tot de visionairs van vandaag

Eerste druk © 2025 Bert Maes

Coverafbeelding: © stasnds – Adobe Stock

ISBN: 978-94-652-0505-2

Van dezelfde auteur:

LIEFDE (2021)

Concrete sleutelementen voor de 21ste eeuw

WIJSHEID (2022)

Ongewoon gezond verstand in het dagelijks leven

SPIRITUALITEIT (2022)

Een zoektocht naar een hedendaags godsbeeld
en een pleidooi voor een nieuw mensbeeld

GENERATIE Z (2023)

De jeugd van tegenwoordig & onderwijs, werk, marketing, mentale
gezondheid, geluk, wijsheid, liefde, spiritualiteit en politiek

MENTAAL WELZIJN (2023)

Op het werk, op school en thuis

MARKETING VANUIT HET HART (2024)

6 moderne niet-manipulatieve methoden om harten te raken en de
wereld beter te maken

ONDERWIJS IN 2040 (2024)

Over het doel van onderwijs en de toekomst van leraren

HOUDEN VAN LERAREN (2024) – met Greet Decin & Sanne Baeck

Directeurs, ondersteuners en lokale besturen in actie

Mensen met karakter

De karaktersterktes van de grootheden
uit de oudheid tot de visionairs van vandaag

Bert Maes

*"Als jonge coureur droomde ik ervan
herinnerd te worden als een van de besten ter wereld.
Nu draait het voor mij veel meer om de beste mens te zijn
die ik kan zijn en iets waardevols te doen voor anderen."*

— Lewis Hamilton, F1-coureur

*"We beoordelen mensen vaak op het effect dat ze hebben
of de tactiek waar ze al dan niet goed in zijn.
In feite zou je leiders moeten beoordelen op wat voor
grondhouding ze hebben en welke deugden ze verspreiden."*

— Beatrice de Graaf, hoogleraar geschiedenis

Inhoudstafel

Voorwoord: Johan Maes en koning Boudewijn

Inleiding: Jongeren, karakter en deugden

Hoofdstuk 1: Karaktersterktes doorheen de geschiedenis

Hoofdstuk 2: De 4 belangrijkste karaktersterktes

Hoofdstuk 3: 50 persoonlijkheden die de geschiedenis hebben veranderd

Jezus	Paul Dirac
Boeddha	Margaret Mead
Mahatma Gandhi	Ada Lovelace
Nelson Mandela	Harriet Tubman
Martin Luther King	Rachel Carson
Marie Curie	Amartya Sen
Confucius	E.O. Wilson
Franciscus van Assisi	Ruth Bader Ginsburg
Leonardo da Vinci	Stephen Jay Gould
Eleanor Roosevelt	Hedy Lamarr
Desmond Tutu	John Stuart Mill
Dalai Lama	Gebroeders Wright
Benedictus van Nursia	Frederick Douglass
Helen Keller	Florence Nightingale
Paul Farmer	Jane Austen
Rosalind Franklin	Marie Stopes
Rosa Parks	Niels Bohr
William Shakespeare	Michael Faraday
Wangari Maathai	Maya Angelou
Jacinda Ardern	Amelia Earhart
John Lewis	Jane Goodall
Socrates	Katherine Johnson
Simone De Beauvoir	Sophie Scholl
Hannah Arendt	Dorothea Dix
James Lovelock	Muhammad Yunus

Besluit: Koning Boudewijn en het onderwijs

Voorwoord: Johan Maes en koning Boudewijn

Mijn papa – Johan Maes – is overleden op 4 september 2024, op 74-jarige leeftijd.

Een van de laatste échte gesprekken die ik met hem had was in het ziekenhuis. Hij was gevallen in het woonzorgcentrum en had zijn heup gebroken. Na de operatie keek hij naar TV. Op het nieuws vertelde een econoom over de beurs.

- Papa zei: “Ah, koning Boudewijn op den televisies.”
- “Da’s iemand van ABN Amro,” zei ik, “maar hij lijkt er wel op.”
- “Nee, nee, da’s koning Boudewijn!”
- “Papa, ik denk dat Boudewijn al gestorven is in ’93 of ’94 en we zijn nu 2024.”
- “Oh, dan loop ik precies wat achter...” zei hij dan.
- “Maar wat vond ge van Boudewijn?”
- “Awel, dat is ne mens met karakter,” zei hij.
- “Wa bedoelt ge, papa?”
- “Awel, die heeft principes, is altijd vriendelijk, doet iets voor de mensen die het moeilijk hebben en is altijd bescheiden en eenvoudig gebleven.”

En ik vond wat hij zei zo frappant dat ik toen besloot om de belangrijkste karaktereigenschappen van de mens te onderzoeken en te ontdekken welke persoonlijkheden de grootste positieve impact gehad hebben op de geschiedenis.

Daarom draag ik dit boek op aan mijn papa.

Inleiding: Jongeren, karakter en deugden

Krantenkoppen over geweldincidenten of ontsprekend gedrag binnen en buiten de klas brengen gedrag van jongeren in beeld als een probleem dat moet worden opgelost. Maar jongeren groeien niet op in een vacuüm. Hun houding, keuzes en uitdagingen weerspiegelen de wereld waarin ze gevormd worden. Politieke tendensen, de normalisering van haatdragende taal en het gedrag van publieke figuren werken als een spiegel: wat we als samenleving zaaien, oogsten we terug in de generaties die volgen.

Jongeren hebben rolmodellen nodig die laten zien dat principes en integriteit niet alleen in geschiedenisboeken thuishoren, maar een leidraad zijn voor een zinvol bestaan in de 21ste eeuw. Jongeren kijken naar ouders, leerkrachten, politici, artiesten en influencers om te begrijpen welke normen en waarden ertoe doen. Wanneer ze vooral egoïsme, machts spelletjes en kortetermijndenken zien, nemen ze dat over. Wanneer ze positieve eigenschappen herkennen in de mensen die ze bewonderen, biedt dat hen een kompas om ook zelf betekenisvolle keuzes te maken.

Echte rolmodellen inspireren niet alleen door wat ze zeggen, maar vooral door wat ze doen. Ze tonen dat succes niet louter gaat over status of materieel gewin, maar over het vermogen om bij te dragen aan iets dat groter is dan jezelf. Ze laten zien dat vriendelijkheid geen zwakte is, maar een kracht. Een rolmodel hoeft geen onfeilbaar icoon te zijn, maar wel iemand die met overtuiging handelt en verantwoordelijkheid neemt voor de impact die hij of zij heeft op anderen. In een wereld waarin jongeren steeds vaker worstelen met onzekerheid en mentale druk, kunnen deze voorbeeldfiguren het verschil maken tussen cynisme en

hoop, tussen passiviteit en actie. De toekomst van jongeren wordt sterk beïnvloed door de mensen die hen laten zien dat karakter, in al zijn facetten, nog steeds van onschatbare waarde is.

Ons karakter is de unieke combinatie van mentale eigenschappen, neigingen en gewoontes die ons gedrag, onze gedachten en onze emoties bepalen. Het gaat zowel om de aangeboren genetisch bepaalde trekken als om de verworven eigenschappen via de opvoeding en de omgeving.

Ons karakter is wat ons als persoon onderscheidt van anderen. Ons karakter vormt het unieke profiel van onze individuele persoonlijkheid. Binnen de psychologie wordt je karakter ook wel je persoonlijkheid genoemd. Daarnaast worden de termen "deugden" en "karaktereigenschappen" vaak in vergelijkbare contexten gebruikt, maar ze hebben verschillende betekenissen.

Deugden zijn morele kernkwaliteiten die als wenselijk en waardevol worden beschouwd in een persoon. Ze vertegenwoordigen ethische normen, waarden en idealen waaraan men zou moeten voldoen. Deugden worden vaak als universeel goed beschouwd. Denk aan eerlijkheid, moed, mededogen, rechtvaardigheid, nederigheid, integriteit, zelfdiscipline, trouw, gulheid, wijsheid, ... maar interpretaties en prioriteiten kunnen wel verschillen per cultuur of religie.

Karaktereigenschappen beschrijven vaak neutrale aspecten van iemands persoonlijkheid, zoals hoe iemand reageert of zich gedraagt in verschillende situaties. Ze zijn beschrijvend en verklaren gedrag zonder noodzakelijkerwijs een moreel oordeel in zich te dragen. Denk aan extraversie, introversie, openheid voor ervaringen, assertiviteit, optimisme, ...

Deugden hebben een morele connotatie en dienen als ethische richtlijnen. Ze vertegenwoordigen ideale

eigenschappen of kwaliteiten die men zou moeten cultiveren om een goed mens te zijn. Karaktereigenschappen zijn meer realistisch en beschrijven hoe mensen werkelijk zijn. Deze kunnen positief, negatief of neutraal zijn. Deugden worden vaak gezien als waarden die iedereen zou moeten nastreven, terwijl karaktereigenschappen iemands unieke persoonlijkheid beschrijven, inclusief eigenschappen die niet noodzakelijkerwijs als moreel wenselijk beschouwd of universeel gewaardeerd worden.

Uiteraard zijn er gevallen waarbij karaktereigenschappen en deugden elkaar overlappen. Dit gebeurt wanneer een karaktereigenschap zowel een beschrijvende als een morele dimensie heeft. Denk aan vriendelijkheid, empathie, eerlijkheid, moed, zelfdiscipline, bescheidenheid als neigingen en capaciteiten én als fundamentele waardevolle morele kwaliteiten.

Martin Seligman en Christopher Peterson hebben met hun werk *'Character Strengths and Virtues'* (2004) een belangrijke bijdrage geleverd aan de psychologie door deugden en karaktereigenschappen in kaart te brengen en te definiëren. Zij spreken over "karaktersterktes" en leggen zo direct de link met deugden: *"Deugden zijn kwaliteiten zoals wijsheid, moed, menselijkheid, rechtvaardigheid, matigheid en transcendentie. Karaktersterktes zijn de positieve psychologische ingrediënten om die deugden te bereiken. Bijvoorbeeld: wijsheid wordt bepaald door creativiteit, nieuwsgierigheid en ruimdenkendheid. Menselijkheid door liefde, vriendelijkheid en sociale intelligentie. Matigheid door vergeving, bescheidenheid en voorzichtigheid."*

Deugden fungeren dus als abstracte, bredere categorieën die een reeks meer specifieke positieve kwaliteiten omvatten. Karaktersterktes zijn de meetbare eigenschappen die onder deze bredere deugden vallen. Ze zijn meer concreet en meer gedragsgericht dan deugden en zijn bedoeld om manieren te bieden om de deugden in het dagelijks leven te praktiseren.

In wat volgt zal ik overwegend de term karaktersterktes gebruiken, omdat deze het beste de brug slaat tussen de beschrijvende en morele dimensies van onze persoonlijkheid.

Dit boek neemt je mee op een ontdekkingsreis langs verhalen van mensen die bijzondere karaktersterktes hebben ingezet om honderden, duizenden en misschien wel miljoenen anderen te helpen en de wereld te veranderen. Het is geen traditionele biografieënverzameling, maar een zoektocht naar de essentiële bouwstenen van grootheid. Ik geloof dat deze verkenning niet alleen motiveert om zelf karaktersterktes te cultiveren in ons eigen leven, maar ons ook kan inspireren om zelf bij te dragen aan een betere wereld.